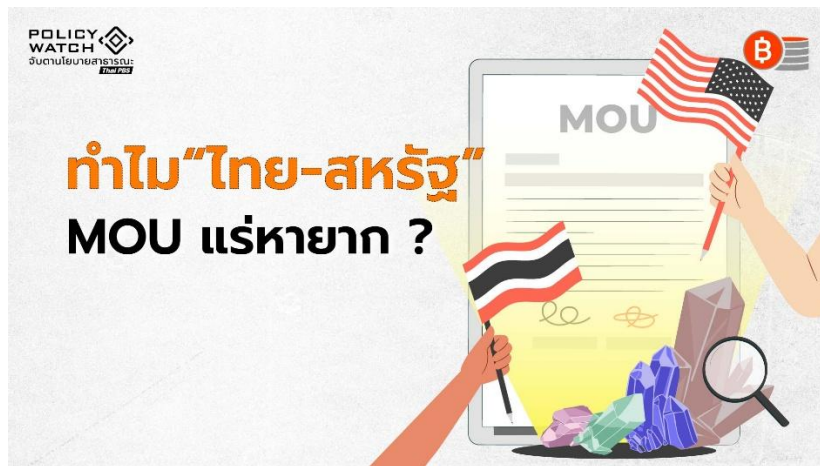


ประเด็นการเมือง ฉบับที่ E50		24 ต.ค.68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น MOU แร่ธาตุหายาก ไทย-สหรัฐฯ	MOU แร่ธาตุหายาก ไทย-สหรัฐฯ: บทวิเคราะห์มิติความมั่นคงและเกมภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้		
ประเด็นสำคัญ	- จุดเปลี่ยนสำคัญของนโยบายต่างประเทศไทย - แร่ธาตุหายาก: อาวุธทางเศรษฐกิจแห่งศตวรรษที่ 21 - มิติภูมิรัฐศาสตร์: ไทยในเกมแข่งขันมหาอำนาจ - ประเด็นวิพากษ์และข้อกังวลด้านความมั่นคง - ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ		



MOU แร่ธาตุหายาก ไทย-สหรัฐฯ: บทวิเคราะห์มิติความมั่นคงและเกมภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จุดเปลี่ยนสำคัญของนโยบายต่างประเทศไทย

การลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านแร่ธาตุที่มีความสำคัญในระดับโลก ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 47 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26-27 ตุลาคม 2568 โดยนายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของท่าทีทางยุทธศาสตร์ของไทยในเวทีระหว่างประเทศ ที่สมควรได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบด้านในมิติความมั่นคงแห่งชาติ

แร่ธาตุหายาก: อาวุธทางเศรษฐกิจแห่งศตวรรษที่ 21

แร่ธาตุหายาก (Rare Earth Elements) เป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตเทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ รถยนต์ไฟฟ้า แบตเตอรี่ กังหันลม รวมถึงอาวุธยุทโธปกรณ์และระบบป้องกันประเทศ ทำให้การควบคุมห่วงโซ่อุปทานแร่ธาตุเหล่านี้กลายเป็นประเด็นความมั่นคงระดับโลก

ปัจจุบันจีนครองความเป็นผู้นำในตลาดแร่ธาตุหายากของโลก และใช้ความได้เปรียบนี้เป็นข้อต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจกับสหรัฐฯ รวมถึงขู่ว่าอาจเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมการส่งออก สถานการณ์นี้ผลักดันให้สหรัฐฯ เร่งแสวงหาแหล่งทรัพยากรทางเลือกเพื่อลดการพึ่งพาจีน

มิติภูมิรัฐศาสตร์: ไทยในเกมแข่งขันมหาอำนาจ

ยุทธศาสตร์ "De-risking" ของสหรัฐฯ สหรัฐฯ ไม่ได้ลงนาม MOU กับไทยเพียงประเทศเดียว แต่ยังรวมถึงมาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ลดการพึ่งพาจีนผ่านการสร้างพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเคลื่อนไหวนี้สะท้อนความพยายามของวอชิงตันในการสร้างห่วงโซ่อุปทานทางเลือกที่หลีกเลี่ยงการผูกขาดของปักกิ่ง



ความท้าทายต่อนโยบาย "สมดุลแห่งอำนาจ" ของไทย มาริช เสงี่ยมพงษ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เตือนว่า MOU นี้คือเกมภูมิรัฐศาสตร์ที่สหรัฐฯ ใช้สกัดจีน โดยไทยต้องระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นผู้เล่นจำหน้าที่ไม่มีอำนาจต่อรอง การเอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไปอาจทำให้ไทยสูญเสียความยืดหยุ่นทางการทูตที่เป็นจุดแข็งมาโดยตลอด

ประเด็นวิพากษ์และข้อกังวลด้านความมั่นคง

ปัญหาความโปร่งใสและธรรมาภิบาล คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร วิจารณ์ว่ารัฐบาลไม่เคยเปิดเผยข้อมูลการเจรจากับประชาชน ทั้งที่รัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศได้ไม่ถึง 30 วัน และนายพิชัย ชุณหวชิร อดีตหัวหน้าคณะเจรจากับสหรัฐฯ ยืนยันว่าไม่เคยมีการหารือประเด็นนี้ในโต๊ะเจรจามาก่อน การขาดความโปร่งใสอาจกระทบต่อความชอบธรรมของนโยบาย

ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงของมนุษย์ การขุดเจาะและผลิตแร่ธาตุหายากมีความเสี่ยงสร้างมลพิษสิ่งแวดล้อมสูง โดยเฉพาะเมื่อภาคเหนือของไทยกำลังเผชิญปัญหาน้ำเป็นพิษจากเหมืองในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและปัญหาความมั่นคงภายใน

การสูญเสียอำนาจต่อรองในระยะยาว เนื้อหา MOU ระบุให้สหรัฐฯ มีสิทธิวิเคราะห์และสำรวจแหล่งแร่หายากในไทย และหากพบแหล่งแร่ใหม่ ต้องแจ้งสหรัฐฯ โดยเร็วที่สุด พร้อมคาดหวังให้ได้โอกาสลงทุนก่อนข้อกำหนดนี้อาจจำกัดทางเลือกเชิงนโยบายของไทยในอนาคต

การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลึกและแนวโน้มในอนาคต

ผลกระทบหลายมิติต่อความมั่นคงแห่งชาติ

ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน: ความท้าทายทางยุทธศาสตร์ จีนเป็นคู่ค้าสำคัญที่เศรษฐกิจไทยพึ่งพาสูง การที่ไทยร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิดในตลาดแร่ธาตุหายากซึ่งสองมหาอำนาจกำลังแข่งขันกันอย่างดุเดือด อาจทำให้จีนใช้อำนาจทางเศรษฐกิจกดดันไทย ผลกระทบที่คาดการณ์ได้

ระยะสั้น (6-12 เดือน)

- จีนอาจชะลอการลงทุนโครงการใหม่ในไทย
- การปรับเงื่อนไขทางการค้าที่เข้มงวดขึ้น
- การใช้มาตรการทางอ้อมผ่านบริษัทจีนในไทย

ระยะกลาง (1-3 ปี)

- การปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานเพื่อหลีกเลี่ยงไทย
- การแข่งขันเชิงรุกในตลาด EV และเคมีคอนดักเตอร์
- การดึงการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

ระยะยาว (3-5 ปี)

- การสร้างพันธมิตรทางเลือกในภูมิภาค
- ผลกระทบต่อโครงการ Belt and Road Initiative
- การปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมหลักของไทย

อุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ ไทยเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ระดับโลก โดยในปี 2566 มียอดส่งออก 2.5 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25 ของการส่งออกทั้งหมด และมูลค่าส่งออกเคมีคอนดักเตอร์สูงถึง 510,000 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ไทยยังไม่มีแผนยุทธศาสตร์เคมีคอนดักเตอร์แห่งชาติ ต่างจากมาเลเซีย เวียดนาม และสิงคโปร์ ทำให้เสี่ยงเสียเปรียบในการแข่งขันระยะยาว การลงนาม MOU แร่ธาตุหายากอาจช่วยเสริมความแข็งแกร่งด้านวัตถุดิบ แต่ต้องมีการวางแผนเชิงบูรณาการ

อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าไทยมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องในปี 2567-2569 คาดว่าจะมียอดจดทะเบียนรถยนต์นั่งไฟฟ้าเฉลี่ยปีละ 190,000 คัน ภายใต้นโยบาย EV 3.0 และ EV 3.5 แร่ธาตุหายากเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตแบตเตอรี่และมอเตอร์ ซึ่งการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบจะเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขัน

อุตสาหกรรม S-Curve BOI กำลังผลักดันอุตสาหกรรมใหม่ 6-7 สาขา ได้แก่ เคมีคอนดักเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง EV แบตเตอรี่ ดิจิทัล AI และ BCG ซึ่งทั้งหมดต้องใช้แร่ธาตุหายากเป็นวัตถุดิบสำคัญ

สถานะของไทยในตลาดแร่ธาตุหายากโลก ไทยอยู่อันดับ 5-6 ของโลกในการผลิตแร่ธาตุหายาก ด้วยผลผลิต 13,000 เมตริกตัน ในปี 2567 เพิ่มขึ้นร้อยละ 261 จากปี 2566 มีแหล่งแร่กระจายตัวทางภาคตะวันตกตั้งแต่ภาคเหนือจนถึงภาคใต้ อย่างไรก็ตาม อธิปไตยเหมืองแร่ระบุว่า แม้แร่ธาตุหายากจะมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่ยังไม่พบพื้นที่กระจุกตัวที่คุ้มค่าเชิงพาณิชย์ และยังไม่มียุทธศาสตร์หายากในไทย

แนวโน้มและสถานการณ์ในอนาคต

แนวโน้มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ตลาดเคมีคอนดักเตอร์โลกคาดว่าจะเติบโตร้อยละ 11.2 ในปี 2568 มีมูลค่า 697 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และอาจแตะ 1 ล้านล้านดอลลาร์ภายในปี 2573 การควบคุมแหล่งแร่ธาตุหายากจะเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันอุตสาหกรรมนี้

การปรับตัวของภูมิภาคอาเซียน มาริช เสงี่ยมพงษ์ ชี้ว่าสหรัฐฯ ไม่ได้ลงนาม MOU กับไทยเพียงประเทศเดียว แต่ยังมีมาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สร้างพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศอาเซียนจะต้องเผชิญความท้าทายในการรักษาความเป็นกลางและความสามัคคีของภูมิภาค

สงครามเทคโนโลยีที่ทวีความเข้มข้น จีนครองการผลิตแร่หายากประมาณร้อยละ 70 ของโลก โดยเฉพาะที่แหล่ง Bayan Obo ในมองโกเลียใน ขณะที่สหรัฐฯ มีเหมืองเพียงแห่งเดียวที่ Mountain Pass ในแคลิฟอร์เนีย ความเหลื่อมล้ำนี้จะผลักดันให้สหรัฐฯ เร่งสร้างพันธมิตรและแหล่งทางเลือก

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

การสร้างสมดุลเชิงรุก (Proactive Balancing) พัฒนารอบความร่วมมือแบบพหุภาคีในอาเซียนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และการเปิดช่องทางเจรจากับหลายประเทศพร้อมกันเพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

การพัฒนาขีดความสามารถภายใน เร่งพัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากรด้านแร่ธาตุหายากของไทยเอง และสร้างกลไกการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เข้มงวด

การเสริมสร้างความโปร่งใส จัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลที่มีภาคประชาสังคมเข้าร่วม เปิดเผยข้อมูลและรายงานความคืบหน้าต่อรัฐสภาอย่างสม่ำเสมอ

บทสรุป จุดเปลี่ยนสำคัญของยุทธศาสตร์ความมั่นคงไทย

การลงนาม MOU แร่ธาตุหายากระหว่างไทย-สหรัฐฯ ไม่ใช่เพียงข้อตกลงทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่จะกำหนดทิศทางความมั่นคงของไทยในระยะยาว ในโลกที่แร่ธาตุหายากกลายเป็น "น้ำมันแห่งศตวรรษที่ 21" การวางตำแหน่งของไทยในห่วงโซ่อุปทานโลกจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงและความมั่งคั่งของชาติ ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายแบบ "ยุทธศาสตร์สามเสา" คือ รักษาความเป็นกลาง หลีกเลี่ยงการถูกดึงเข้าสู่อการเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจ สร้างความเข้มแข็งภายใน พัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม การเสริมสร้างพันธมิตรหลากหลาย สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่สมดุลและยั่งยืน

ความสำเร็จในการนำพาประเทศผ่านพ้นความท้าทายนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการมองเห็นภาพใหญ่ วางแผนระยะยาว และดำเนินนโยบายอย่างมีวิสัยทัศน์ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของชาติและประชาชนเป็นสำคัญ

หมายเหตุ: บทวิเคราะห์นี้เป็นความคิดเห็นทางวิชาการของผู้เขียน มิได้สะท้อนนโยบายหรือท่าทีอย่างเป็นทางการของหน่วยงานใด การนำไปอ้างอิงควรพิจารณาบริบทและข้อมูลเพิ่มเติมประกอบ

พ.อ.หญิง จันทิรา นาคบุญนำ

อจ.ทก.กม.สมย.วทป.

เอกสารอ้างอิง

1. THE STANDARD. MOU แร่หายาก: จุดเปลี่ยนยุทธศาสตร์ไทย [อินเทอร์เน็ต]. 28 ต.ค. 2568. [เข้าถึงเมื่อ 29 ต.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thestandard.co/article-url>
2. ไทยรัฐ. แร่หายาก ไทย-สหรัฐฯ ลงนาม MOU โอกาสหรือผลกระทบสิ่งแวดล้อม [อินเทอร์เน็ต]. 27 ต.ค. 2568 [เข้าถึงเมื่อ 29 ต.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2891712>
3. ไทยโพสต์. กมธ.ต่างประเทศ ชี้กเพื่อไทย จาก 'อนูทิน' ปิดบังประชาชน เซ็น MOU แร่หายาก จ่อเรียกชี้แจงข้อมูล [อินเทอร์เน็ต]. 28 ต.ค. 2568 [เข้าถึงเมื่อ 29 ต.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipost.net/politics-news/886141/>
4. MATICHON ONLINE. กรมเหมือง เผยแร่หายากในไทยยังไม่คุ้มค่าลงทุน MOU สหรัฐฯไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย [อินเทอร์เน็ต]. 27 ต.ค. 2568 [เข้าถึงเมื่อ 29 ต.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://today.line.me/th/v3/article/OpgEEzG>
5. กรุงเทพธุรกิจ. 'เอกนิติ' เผย MOU แร่หายากสหรัฐฯ ปูทางไทยยกระดับอุตสาหกรรม เปิดทางเจรจาตลาดอาเซียน [อินเทอร์เน็ต]. 27 ต.ค. 2568 [เข้าถึงเมื่อ 29 ต.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1205034>

ท่านสามารถสืบค้นข้อมูลย้อนหลังได้ โดยการสแกน QR Code

